

PRÍPADY ZLÉHO ZA OBCHÁDZANIA A PODOBNÉHO DISKRIMINAČNÉHO KONANIA PRI VÝKONE VEREJNEJ MOCI VO VZŤAHU K RÓMOM - TEMATICKÉ ZISŤOVANIE

IVAN LUKŠÍK, NIKOLA KALLOVÁ, JÁN GABRIŠ
ÚSTAV VÝSKUMU SOCIÁLNEJ KOMUNIKÁCIE SAV V.V.I., BRATISLAVA

ÚRAD VLÁDY SLOVENSKEJ REPUBLIKY
ÚRAD SPLNOMOCNENCA VLÁDY SR PRE RÓMSKE KOMUNITY, 2023

TENTO PROJEKT SA REALIZUJE VĎAKA PODPORE Z EURÓPSKEHO SOCIÁLNEHO FONDU V RÁMCI OPERAČNÉHO PROGRAMU ĽUDSKÉ ZDROJE

VÝCHODISKÁ

DOTERAJŠIE POZNANIE A SLOVENSKÝ KONTEXT

Zlé zaobchádzanie, diskriminácia a zdravie (APA, 2022)

- Americká psychologická asociácia (APA) (2022) zhrnula výskumné zistenia týkajúce sa toho, ako diskriminácia a zlé zaobchádzanie vplyva na zdravie.
 - nezdravé stresové reakcie
 - kompenzácie rôznymi maladaptívnymi návykmi ako sú užívanie alkoholu, tabaku a iných látok, zníženou mierou fyzických aktivít či kratším spánkom.
 - Škodlivá môže byť nepriama diskriminácia ale stresujúce môže byť už len členstvo v skupine, ktorá je často diskriminovaná, ako je napr. rasová alebo sexuálna menšina.
 - APA tiež zhrňa zistenia o tom, že aj očakávanie diskriminácie vedie k chronickému stresu.

PRÍPADY ZLÉHO ZAOBCHÁDZANIA A PODOBNÉHO DISKRIMINAČNÉHO KONANIA PRI VÝKONE VEREJNEJ MOCI VO VZŤAHU K RÓMOM - TEMATICKÉ ZISŤOVANIE

DOTEREJŠIE POZNANIE

Zlé zaobchádzanie (ZZ) v etnických či národnostných doteraz v odbornej aj praktickej len málo reflektované.

SLOVENSKÝ KONTEXT

Správanie typu zlého zaobchádzania príslušníkov väčšiny voči rómskej menšine na Slovensku je zdokumentované najmä ako diskriminačné správanie (Ivanco, Lorenci & Spitálsky, 2022; European Union Agency for Fundamental Rights [FRA], 2022).

METODOLÓGIA VÝSKUMU

Otázka: *Aké sú formy, spôsoby a dôsledky zlého zaobchádzania verejnej moci voči Rómom na Slovensku?*

PRÍPADY ZLÉHO ZAOBCHÁDZANIA A PODOBNÉHO DISKRIMINAČNÉHO KONANIA PRI VÝKONE VEREJNEJ MOCI VO VZŤAHU K RÓMOM - TEMATICKÉ ZISŤOVANIE

ŠTÚDIA : INTERVIEW (26+9)

osobné skúsenosti so zlým zaobchádzaním (a diskrimináciou) voči jednotlivcom zo strany verejnej moci z dôvodu ich rómskeho pôvodu doplnené o pohľady sociálnych pracovníkov a pracovníčok

ŠTÚDIA 2: PRÍPADY REGISTROVANÉ V DATABÁZACH (13)

Aké prípady a typy zlého zaobchádzania (a diskriminácie) zo strany verejnej moci voči príslušníkom rómskej menšiny sú zaznamenané v dostupných databázach v SR?

ZISTENIA Z TERÉNNÉHO VÝSKUMU

VÝSLEDKY ŠTÚDIE 1

Aktéri zlého zaobchádzania

- polícia,
- školstvo,
- zdravotníctvo,
- samosprávy
- ÚPSVR

Formy zlého zaobchádzania:

- verbálny útok
- ponižujúca komunikácia
- obmedzovanie na slobode
- fyzické útoky

SPÔSOBY A DÔSLEDKY

ŠTÚDIA 1

ZLÉ ZAOBCHÁDZANIE

- Dlhodobé ponižovanie
- Ponižovanie a dehumanizácia pomocou jazyka /pejoratívne nazvania, nadávky a pod./
- Podsúvanie vôle („oni to tak chceli“)
- Porovnávanie majority a rómskej menšiny – z ktorého vychádza menšina vždy horšie
- Paušalizácia negatívnych vlastností na celú rómsku minoritu
- Skryté formy diskriminácie

DÔSLEDKY

- prijatie zlého zaobchádzania
- *Poníženie a bezmocnosť* -emocionálna reakcia
- **Poníženie a bezmocnosť** – neaktívnosť
- **Strata identity** („neviem, kto som“)
- **Dištancovanie sa od Rómstva**

PRIESKUM ZLÉHO ZAOBCHÁDZANIA V DATABÁZACH

ŠTÚDIA 2 (13 INŠTITÚCIÍ)

PRIESKUM POTENCIÁLNYCH DATABÁZ ZLÉHO ZAOBCHÁDZANIA A JEHO VÝSLEDKY (ŠTÚDIA 2)

INŠTITÚCIA	REAKCIA
Centrum právnej pomoci	Databázu nevedú, súbormi dát nedisponujú
Verejný ochranca práv	Popis 13 konkrétnych riešených podaní
Poradňa pre občianske a ľudské práva	Odkaz na svoje publikačné výstupy
Slovenské národné stredisko pre ľudské práva	Nepodarilo sa získať dáta
Teach for Slovakia	Nepodarilo sa získať dáta
Analytické centrum Ministerstva spravodlivosti	Žiadosť o informácie preposlaná Generálnej prokuratúre
Ministerstvo spravodlivosti	
Ministerstvo vnútra	Databázu nevedú, súbormi dát nedisponujú
Európske centrum pre práva Rómov	Nepodarilo sa získať dáta
Expertná skupina na elimináciu rasovo motivovanej trestnej činnosti, extrémizmu a terorizmu	Odkaz na štatistiku trestných činov extrémizmu
Úrad pre dohľad nad zdravotnou starostlivosťou	Databázu nevedú, súbormi dát nedisponujú
Štátna školská inšpekcia	Databázu nevedú, súbormi dát nedisponujú
Generálna prokuratúra	Databázu nevedú, súbormi dát nedisponujú

PRÍPADY SŤAŽNOSTÍ NA ZLÉ ZA OBCHÁDZANIE

Poradňa pre občianske a ľudské práva (2020-21)

Kancelária verejného ochrancu práv

- bývania (9)
- neprimeraný zásah polície (4)
- Zdravie (3)

- prípady diskriminácie (92)
- Policajné násilie (17)
- Porušenie reprodukčných práv (9)

VÝSLEDKY ANALÝZY PRÍPADOVÝCH ŠTÚDIÍ SŤAŽNOSTÍ O ZLOM ZA OBCHÁDZANÍ

KANCELÁRIA VEREJNÉHO OCHRANCU PRÁV

Európskej siete právnych expertov na rodovú rovnosť a nediskrimináciu (2021)

130 sťažností na diskrimináciu

4 prípady diskriminácie na základe etnicity (European, 2022).

ANALÝZA PRÍPADOVÝCH ŠTÚDIÍ SŤAŽNOSTÍ O ZLOM ZA OBCHÁDZANÍ

KANCELÁRIA VEREJNÉHO OCHRANCU PRÁV

NEAKCEPTOVANÉ ODPORÚČANIA

Podnet č. 10

V podaní sa uvádza, že obec svojou nečinnosťou nezabezpečila ochranu zdravia a hygienu príslušníkom marginalizovanej rómskej komunity počas mimoriadnej situácie spôsobenej pandémie Covid-19

KVOP konštatovala **porušenie práv a slobôd** najmä v súvislosti s **prístupom k pitnej vode**, ktorý bol zabezpečený len prostredníctvom miestnej studne

KVOP požadovala čo najskoršie možné pripojenie všetkých obyvateľov k prívodu pitnej vody napr. zapojením sa do podpornej výzvy

Obec konštatovala, že sa do výzvy nezapojila z dôvodu finančných výdavkov

ODPORÚČANIA /VÝBER/

1. Reflektovať a pomenovať všetky formy zlého zaobchádzania, napr. aj tie slovné (nielen zjavnú diskrimináciu či segregáciu) a komunikovať jej negatívne dôsledky: poníženie, bezmocnosť, zneistenie identity, dištancovanie sa od rómskej identity
2. Vytvoriť databázu zlého zaobchádzania a pravidelne komunikovať jej výsledky
3. Podporovať ľudí v nahlasovaní a riešení zlého zaobchádzania a pomáhať trvať na odpovedi či riešení.

ODPORÚČANIA /VÝBER/

4. Podporovať a posilňovať pozitívne vnímanie rómskej identity, a to napríklad hrdosť na rómsku identitu, pestrosť rómskych identít, sociálne a rodinné väzby Rómov či rómsku kultúru.
5. Scitlivovanie verejnosti, aby vnímali aj menej zrejmé formy diskriminácie a zlého zaobchádzania a tiež pozitívne znaky rómskej identity
6. Realizovať kampaň a potom systematicky opakovať informácie o tom, ako a kde nahlasovať prípady zlého zaobchádzania (inštitúcie, linky, poradenstvo a pod.).

POUŽITÁ LITERATÚRA

American Psychological Association. (2022). *Discrimination: What it is and how to cope*. Dostupné z <https://www.apa.org/topics/racism-bias-discrimination/types-stress>

European Union Agency for Fundamental Rights.(2022). Roma in 10 European Countries. Dostupné z https://fra.europa.eu/sites/default/files/fra_uploads/fra-2022-roma-survey-2021-main-results2_en.pdf

Ivanco, Š., Lorenci, J., & Spítálsky, A. (2022) *Equality and justice on the sidelines: Comparative report on discrimination against Roma and their access to justice in Slovakia and Slovenia*. Správa: Minority Rights Group Europe, Poradňa pre občianske a ľudské práva, EPEKA Slovenia. Dostupné z https://minorityrights.org/wpcontent/uploads/2022/11/MRGE_PressRep_EN_Nov22_corrected.pdf.

Národný projekt Monitorovanie a hodnotenie inkluzívnych politík a ich dopad na marginalizované rómske komunity (2016 -2023) sa realizoval vďaka podpore z Európskeho sociálneho fondu v rámci Operačného programu ľudské zdroje

www.esf.gov.sk, www.minv.sk

ÚRAD
SPĽNOMOCNENCA VLÁDY
SLOVENSKEJ REPUBLIKY
PRE RÓMSKE KOMUNITY

MINISTERSTVO
VNÚTRA
SLOVENSKEJ REPUBLIKY

EURÓPSKA ÚNIA
Európsky sociálny fond
Európsky fond regionálneho rozvoja

OPERAČNÝ PROGRAM
ĽUDSKÉ ZDROJE

ÚSTAV VÝSKUMU
SOCIÁLNEJ
KOMUNIKÁCIE SAV, v. v. i.

ĎAKUJEME

ZA VAŠU POZORNOSŤ!

IVAN LUKŠÍK, NIKOLA KALLOVÁ, JÁN GABRIŠ
ÚSTAV VÝSKUMU SOCIÁLNEJ KOMUNIKÁCIE SAV V.V.I., BRATISLAVA